

ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ «Соняшник–2018»

1–2 клас (1 бал)

1. Для того щоб заснути в садочку, Петрик П'яточкін рахував слоненят.
Відповідь: г.

2. Є українська приказка *Гусак свині не товариш*. Зміст її полягає в тому, що слід спілкуватися з людьми свого кола, у яких схожі освіта, виховання, достаток, спосіб життя тощо, у людей же різних кіл мало спільного, їм складніше потоваришувати. **Відповідь:** б.

3. *Судак* – це не лише назва міста, а й назва риби. Див.: Словник української мови : в 11 томах. – Том 9, 1978. – С. 823: Судак – ‘велика хижа риба ряду окунеподібних зеленувато-сірого кольору з темними смугами на боках і світлим черевцем, що живе в прісній і морській воді’. **Відповідь:** в.

4. Героями української народної казки «Колосок» є мишенята Круть і Верть і півник Голосисте Горлечко. **Відповідь:** г.

5. Краще за все до речення додати слово *забігла*: *Катруся зранку пішла до школи. По дорозі вона на хвилинку **забігла** до бабусі.*

Забігати – ‘заходити на короткий час, мимохідь, по дорозі’; *перебігати* – ‘бігом пересуватися з одного місця на інше’; *вибігати* – ‘бігом залишати, покидати якесь приміщення, місце’; *прибігати* – ‘бігом досягати якого-небудь місця’; *убігати* – ‘біжучі, проникати в межі чого-небудь’. **Відповідь:** б.

6. Івасик-Телесик попросив батька зробити йому золотий човник і срібне весельце. **Відповідь:** б.

7. Котигорошко під час своїх подорожей і пригод користувався булавою, яку йому зробив коваль. **Відповідь:** в.

8. У тексті, що є уривком колискової пісні, згадано «кота рудька» (кота рудого кольору), який має витопити грубку (піч). Саме таке зображення є в кадрі (в) з мультфільму «Колискова» (1984, режисер Ірина Гурвич). У піснях мультфільму розкриваються сюжети заколисування дитини та її снів. Пісні виконує Ніна Матвієнко. На решті кадрів – різні коти, і навіть рудий, але ніякої грубки вони не розтоплюють. **Відповідь:** в.

9. У найбагатшого у світі короля, героя мультсеріалу «Пригоди Котигорошка та його друзів», був Солом'яний Бичок, який танцював і копитами вибивав золото. **Відповідь:** в.

10. Монетка в п'ять копійок – *п'ятачок*, так само називається ніс (рийка) у свині. **Відповідь:** б.

11. У завданні подано кадри з відомих українських анімаційних фільмів: а) «Івасик-Телесик» (1989, режисер Алла Грачова); б) «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» (1984, режисер Олександр Вікен); в) «Пригоди Котигорошка та його друзів» (2013, режисер Ярослава Руденко-Шведова); г) «Лис Микита» (2005–2007, автори ідеї: Володимир Кметик, Павло Мовчан, Едуард Кирич); д) «Капітошка» (1980, режисер Борис Храневич). Отже, помилка у варіанті (д). **Відповідь:** д.

1–2 клас (3 бали)

12. У словах *м'яч*, *змія*, *кольє* і *юрта* є спільний для них звук [й], оскільки літери *я*, *є*, *ю* позначають два звуки [йа], [йе], [йу], якщо стоять на початку слова, після голосного, після апострофа й після м'якого знака, лише в слові *ключ* звука [й] немає, оскільки тут літера *ю* стоїть після приголосного звука [л']. **Відповідь:** д.

13. *Фіранка* – 'шматок тканини або тюлю, яким запинають вікно, двері тощо'; 'занавіска' [Словник української мови : в 11 томах. – Том 10, 1979. – С. 601]. **Відповідь:** в.

14. Котигорошко з української народної казки врятував від Змія свою сестру на ім'я Оленка. **Відповідь:** б.

15. Якщо скласти слова із літер кожного рядка, то виходить: БОБЕР (а), БІЛКА (б), ВЕДМІДЬ (в), ЛИСИЦЯ (г) – це звірі, а БДЖІЛКА (д) – це комаха. **Відповідь:** д.

16. З одного рядка на інший слова переносяться по складах, але є деякі нюанси. Наприклад, при переносі не розриваються буквосполучення *дж*, *дз*, що позначають один звук: *гу-дзик*, а не *гуд-зик*; слова зі збігом однакових приголосних можна переносити тільки так: *сон-ний*; подовжені приголосні перед літерою *я* мають два способи переносу: *жит-тя* або *жи-ття*; при переносі ніколи не розриваються сполучення *ьо*, *йо*: *сльо-за*, а не *сль-оза*; *під-йом*, а не *підй-ом*. **Відповідь:** в.

17. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) кол(есо) (к)у = о бок; б) со(м) ло(жка) м'я (ч) = н

(м)ий(ка) би(нт) (га)чок; в) рука **В и ч**; ка(вун) г) ко(зак) тиг **О р** (в)у = **о шко**;
д) кри(шка) (п) = **в ень как**(тус) (т)ач **ЕЧ ка**

У завданні зашифровано назви казок: «Колобок» (а), «Солом'яний бичок» (б), «Рукавичка» (в), «Котигорошко» (г), «Кривенька Качечка» (д). Мораллю української народної казки «Рукавичка» є зазначена приказка. **Відповідь:** в.

1–2 клас (5 балів)

18. У першому рядку між літерами пропущено по дві літери в алфавітному порядку: *А Б В Г Г Д Е*, у другому – по три: *Ї Й К Л М Н О П Р*, в останньому рядку між літерою *К* і *П* пропущено чотири літери: *Л, М, Н, О*. Отже, за логікою, треба після літери *П* відрахувати також чотири літери: *Р, С, Т, У*. Таким чином, в останньому рядку бракує літери *Ф*. **Відповідь:** г.

19. Якщо правильно розв'язати приклади з набору літер, то вийдуть такі слова: *сливовим* (а), *яблучним* (б), *гречаним* (в), *абрикосовим* (г), *вишневим* (д). Отже, джем не може бути гречаним. **Відповідь:** в.

20. В анаграмі зашифровано приказку *Не мала баба клопоту – купила порося*, яку проілюстровано у варіанті (б). **Відповідь:** б.

3–4 клас (1 бал)

1. Другом Капітошки, героя відомого українського мультфільму, був Вовчик. **Відповідь:** в.

2. У слові *колискова* – *лис*; у слові *поселення* – *осел*; у слові *заслона* – *слон*; у слові *левада* – *лев*. Лише в слові *ломака* «заховалася» квітка *мак*. **Відповідь:** г.

3. В усіх прислів'ях згадується *кіт*, а в одному – *мишка*: *І мишка у свою норку тягне корку*. **Відповідь:** в.

4. Струмок *дзвенить*, *гомонить* ліщина, *говорить* Україна, *веде розмову* степ. **Відповідь:** в.

5. *Сергій* – чоловіче ім'я. Іншого значення це слово не має, на відміну від решти. *Любов* – жіноче ім'я й *любов* – почуття; *Роман* – чоловіче ім'я та *роман* – літературний твір або стосунки між чоловіком і жінкою; *Віра* – жіноче ім'я й *віра* – упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь; *Надія* – жіноче ім'я та *надія* – сподівання. **Відповідь:** д.

6. У відомому українському мультфільмі «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» герой співає пісеньку, у якій є такі рядки:

Вчора я не розбігався,

*Буть слухняним намагався,
Я не бився, не ганявся,
Не кричав: «Трах-тарарах!»*
Відповідь: г.

7. У Котигорошка було троє друзів-побатимів: Крутивус, Вернидуб і Вернигора. А *перекотиполе* – це ‘трав’яниста або напівчагарникова степова чи пустельна рослина, яка після досягання плодів обламується біля основи й перекочується на далекі відстані, розносячи своє насіння’. **Відповідь:** в.

8. У завданні використано кадри анімаційного фільму «Як Песик і Кошеня мили підлогу» (1970, режисер Алла Грачова). Спочатку Кошеня помічає, що Песик забруднив лапи в хаті, бо там дуже нечисто (кадр 4). Друзі вирішують вимити підлогу (кадр 1). Брудного Песика треба випрати (кадр 3). А оскільки Песика прали, а Кошеням витирали підлогу, їм обом треба висохнути (кадр 2). **Відповідь:** а.

9. *Глибока думка* – ‘мудра думка, яка заслуговує на увагу’.
Глибока криниця – ‘яка має велику глибину’.
Глибока пошана – ‘до людини, яку дуже поважаєш’.
Глибокий погляд (зір) – ‘дуже виразний, вдумливий погляд’.
Про весну не можна сказати, що вона глибока, вона може бути чи *рання*, чи *пізня*. **Відповідь:** д.

10. У завданні запропоновано текст народної колискової пісні. У ній згадано чотирьох котиків: сірого, який мете сіни; білуватого, який прибирає в хаті; рудого, який топить піч, і чорного, який плаває в човні й ловить рибу. Усіх цих котів бачимо на кадрах з мультфільму «Коліскова» (1984, режисер Ірина Гурвич). Зайвим є кадр (б) з плямистим котом, який п’є молоко (мультфільм «Жив-був Пес», 1982, режисер Едуард Назаров). **Відповідь:** б.

11. У всіх парах слова поєднано за принципом *самець – самка*, тільки пара *теля – корова* позначає ‘дитина – мати’. **Відповідь:** г.

3-4 клас (3 бали)

12. Солом’яного Бичка із мультфільму викрав маленький Людожер (д), бо йому ні з ким було гратися у своїй печері. **Відповідь:** д.

13. Якщо скласти слова із літер кожного рядка, то виходить: ЛАСТІВКА (а), СИНИЦЯ (б), СОРОКА (в), ЛИСИЦЯ (г), ЛЕЛЕКА (д). Отже, птахом не є *лисиця*. **Відповідь:** г.

14. Коза-Дереза з української народної казки розказувала дідові, що бігла через місточок та вхопила кленовий листочок. Саме його зображено у варіанті

(б). На інших малюнках подано листочки: дубовий (а), березовий (в), каштановий (г), горобиний (д). **Відповідь:** б.

15. З одного рядка на інший слова переносяться по складах, але є деякі нюанси. Наприклад, при переносі не розриваються буквосполучення *дж*, *дз*, що позначають один звук: *пі-джак*, а не *під-жак*; від попереднього голосного не відривається літера *й*: *мий-ка*, а не *ми-йка*; подовжені приголосні перед літерою *я* мають два способи переносу: *колос-ся* або *коло-сся*; при переносі ніколи не розриваються сполучення *ьо*, *йо*: *кольо-ри*, а не *коль-ори*; *ма-йор*, а не *май-ор*. **Відповідь:** г.

16. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **кри**(шка) (п) = **в** **ень** **как**(тус) (т)**ач** **ЕЧ** **ка**; б) **ку**(щ) **р**(у)=**о** **чка** (бу)**ря**(к) **ба**(гет); в) **ко**(зак) **тиг** **О** **р** (в)у = **о** **шко**; г) **коло**(бок) **со**(м)=**к**; д) **ко**(ш)= **т** **ик** і(ндик) **пів**(онія) (ко)**ник**.

Казки в книжці було впорядковано так: «Колосок» (г), «Котигорошко» (в), «Котик і Півник» (д), «Кривенька Качечка» (а), «Курочка Ряба» (б). Отже, передостанньою Данилко прочитає казку «Кривенька Качечка». **Відповідь:** а.

17. Здавна український народ, спостерігаючи за довкіллям, складав влучні вислови та порівняння. Так з'явилися всім відомі сполуки: *мудрий, як сова*; *колючий, як їжак*; *упертий, як баран*; *злий, як собака*; *грізний, як лев*. **Відповідь:** б.

3-4 клас (5 балів)

18. У першому та другому рядках між першою й другою літерою пропущено по три літери в алфавітному порядку: **К Л М Н О** та **П Р С Т У**, а між другою й третьою літерою – по п'ять літер, але в зворотному порядку алфавіту: **О, Н, М, Л, К, Й, Ї** та **У, Т, С, Р, П, О, Н**. Отже, за логікою, якщо в третьому рядку між першою й другою літерою пропущено три літери за алфавітом: **І Ї Й К Л**, то треба також після літери **Л** відрахувати в зворотному порядку п'ять літер: **К, Й, Ї, І, И**. Таким чином, в останньому рядку бракує літери **З**. **Відповідь:** б.

19. Дівчину з казки «Кривенька качечка» звали Івою. Принаймні, так до неї зверталися зграйки каченят:

*Ген, де наша діва,
Ген, де наша Іва,
На метеному дворі
Та й на тесаному стовпі
Самопрядка шумить,
Веретенце дзвенить.
Скинемо їй по пір'їнці,
З нами нехай летить!*

Відповідь: в.

20. В анаграмі зашифровано приказку *Одна ластівка весни не принесе*, яку проілюстровано у варіанті (б). **Відповідь:** б.

5–6 клас (1 бал)

1. Урятуватися від Зміївни Івасику-Телесику допомогло Гусенятко. **Відповідь:** б.

2. Лиса з казки Івана Франка звали Микита. **Відповідь:** в.

3. Котиками називають не лише маленьких кошенят, а й суцвіття верби, що дуже схожі на пухнастих тваринок. Зображення верби подано у варіанті (в). На інших зображеннях: береза (а), дуб (б), сосна (г), клен (д). **Відповідь:** в.

4. Василько сказав бабусі, що цукерок залишилось просто *кіт наплакав*. Саме цей вислів означає 'дуже мало'. **Відповідь:** д.

5. Сталий вислів *розбити глек* має значення 'посваритися'. Зображення глека (глечика) подано у варіанті (д). На інших зображеннях – *тарілка* (а), *пляшка* (б), *чашка* (в), *ваза* (г). **Відповідь:** д.

6. У іменника *спека* немає форми множини, на відміну від решти: *вітри*, *тумани*, *дощі*, *холоди*. **Відповідь:** б.

7. У сучасному українському мультфільмі «Пригоди Котигорошка та його друзів» важливу роль відіграє птах Одуд, який розповідає про ці пригоди, а також є їх безпосереднім учасником. **Відповідь:** б.

8. Кравці шують одяг; теслярі займаються грубою обробкою деревини, спорудженням дерев'яних будов. Розділення професій столяра й тесляра відбувалося поступово, у міру того як підвищувалися вимоги до якості обробки дерев'яних конструкцій, виробів із дерева. Результатом роботи столяра є виготовлення, складання та встановлення виробів із деревини: віконних рам, сходових огорожень, меблів, дверей, музичних інструментів та інших предметів домашнього вжитку. Бондар виробляє діжки, бодні, дерев'яні відра. **Відповідь:** б.

9. Неправильно написано слово *фартух*. **Відповідь:** г.

10. Іграшки в ранньохристиянській Європі виготовляли із соломи, оскільки маленький Ісус лежав у яслах. Тварина з казки – це Солом'яний Бичок. Звірята, що приклеїлися до його боку, принесли господарям викуп за своє звільнення. **Відповідь:** б.

11. В уривку згадано про подвиг Микити Кожум'яки. 1965 та 2016 рр. в Україні створено однойменні мультиплікаційні фільми. **Відповідь:** б.

12. Українське прислів'я повністю звучить так: *На городі бузина, а в Києві дядько*. **Відповідь:** в.

13. «Івасик-Телесик» – українська народна казка, а її головний герой – це автентичний український казковий персонаж.

Образ Баби-Яги наявний у фольклорі всіх без винятку слов'янських племен. Схожі персонажі є в Італії, Болгарії. Існують численні аналоги у віруваннях європейських народів. Пригоди Хлопчика-Мізничка популярні в різних країнах. Він діє і в українській народній казці, і в німецькій, і в казках братів Грімм та Шарля Перро. Є ще японська народна казка «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізничик». «Кіт у чоботях» і «Попелюшка» – казки, автором яких є французький письменник Шарль Перро. **Відповідь:** б.

14. Із днем зимового сонцестояння, яке наші предки називали святом Коляди, пов'язаний звичай колядування. Його святкували 25 грудня. Із появою християнської релігії обряд колядування був приурочений до Різдва Христового, і в колядках з'явилися біблійні та світські мотиви. **Відповідь:** б.

15. *Голобля* – одна з двох жердин, прикріплених кінцями до передньої частини воза, саней і т. ін., у які запрягають коня. Фразеологізм *повертати голоблі* має значення 'змінювати напрямок свого руху, рухатися в зворотному напрямку, вертатися; іти звідкись геть, покидати, залишати кого-, що-небудь; робити, діяти в певному напрямі'. *Макогін* – це дерев'яний стрижень із потовщеним і заокругленим кінцем, яким розтирають у макітрі мак, пшоно, сіль. Синонімом до слова *макогін* є слово *м'яло*. Фразеологізм *облизати макогін* означає 'азнати невдачі'. **Відповідь:** а.

5–6 клас (3 бали)

16. Усі слова, крім слова *автограф*, мають відношення до автомобіля. *Автограф* же стосується автора, бо означає 'власноручний підпис або текст, власноручно написаний автором'. **Відповідь:** г.

17. Ще одне повнозначне слово вийде з пари *зубок – козуб*. Це слово *бузок*. **Відповідь:** в.

18. Можна подумати, що прислів'я стосується письменника Миколи Гоголя. Проте *гоголь* у цьому вислові – це птах з родини качиних. У воді він чувається добре, а от по берегу ходить перевалюючись, гордо задерши дзьоб. Звідси – *гоголем ходити*. Значення фразеологізму фіксує поведінку гордія, який

дивиться тільки в небо й не бачить, що твориться у нього під ногами.
Відповідь: б.

19. Якщо прочитати всі слова у зворотному напрямку – справа наліво, то вийдуть імена міфічних героїв: *Одісей* (а), *Посейдон* (б), *Геракл* (в), *Зевс* (г), *Прометей* (д). Котигорошка називають «українським Гераклом». Обидва – найбільші силачі та народні герої, сини найвищих божеств і символи чоловічої сили. Античний Геракл – син Зевса, а наш слов'янський Горох виступає як одне з утілень Рода – всеосяжного бога давніх слов'ян. Котигорошко – один з образів переможця над лихом, хворобою, негараздами в українському фольклорі. У ньому втілено такі риси, як богатирська сила, стійкість у боротьбі проти ворогів, вірність, кмітливість тощо. **Відповідь:** в.

20. *Мавпій*, чол., рідко – *мавпа-самець*. [Словник української мови : в 11 томах. – Том 4, 1973. – С. 588]. **Відповідь:** г.

21. Фразеологізм *водити за носа* (а) має значення ‘обманювати’.

Ніс до носа (б) – ‘зіштовхнутися, зустрітися впритул’.

Зарубати на носі (в) – ‘запам'ятати’.

Клювати носом (г) – ‘дрімати’.

Задирати носа (д) – ‘зазнаватися’.

Відповідь: а.

22. Злидні (нещастя) – міфічні істоти української демонології, що є уособленням недолі, біди. Найчастіше народна уява змальовувала злиднів у вигляді дідків-жебраків або маленьких ненаситних невиразно окреслених істот.
Відповідь: в.

23. Серед наведених слів тільки *поле*, *ефект*, *екран*, *квіт* не мають омонімів, тобто слів, тотожних за формою, але із зовсім іншим значенням.
Відповідь: в.

24. У словах *переїсти*, *пересолити*, *переборщити*, *перевтомитися* префікс *пере-* має значення ‘робити щось більше, ніж треба; дуже сильно’, а в слові *переклеїти* такий саме префікс має значення ‘наново щось зробити’.
Відповідь: в.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **в О л (й)од м ↔и(ло) (с)ир**; б) **яр(лик) ос(а) ЛАВ**; в) **(у)да(в) ни(тка) ло(жка)**; г) **(ро)бо(т) г(олка) да(х)=н**; д) **в С е в О л од(уд)**.

За численні реформи та досягнення, що мали позитивний вплив на розвиток Русі, цей князь отримав прізвисько *Мудрий*, а звали його *Ярослав* (б). В інших варіантах зашифровано імена *Володимир* (а), *Данило* (в), *Богдан* (г), *Всеволод* (д). **Відповідь:** б.

5–6 клас (5 балів)

26. Виконання цього завдання потребує аналізу всіх словосполучень. Перше слово позначає числівник, до всіх числівників у японській мові приєднується через дефіс частка *-но*, друге слово – іменник (назва неістоти). Якщо уважно подивитися на числівники, то можна побачити, що до кожного додається ще й суфікс. Суфікс *-кен-* у японській мові вказує на кількість предметів, що позначають приміщення; суфікс *-хон-* – на кількість прямих і довгих за формою предметів; суфікс *-май-* – на кількість усіх інших неістот. Таким чином, японською мовою словосполучення *шість аркушів – п'ятнадцять будинків – три олівці* перекладається як *рокумай-но камі – дзюгокен-но із – санхон-но емпіцу*. **Відповідь:** г.

27. Якщо уважно подивитись, то виявиться, що в першому рядку між першою та другою літерою пропущено три літери за алфавітом: *Ж З И І Ї*, а в третьому рядку між другою й третьою літерою також пропущено три літери за алфавітом: *Р С Т У Ф*. Отже, якщо дотримуватися такої логіки, виходить, якщо в першому рядку від літери *Ї* відрахувати три літери за алфавітом: *Ї Й К Л М*, то бракує літери *М*; у третьому рядку за цією ж логікою треба відрахувати від літери *Р* три літери в зворотному порядку алфавіту: *Р П О Н М*. Отже, тут також пропущено літеру *М*. За цим же принципом відраховуємо по три літери за алфавітом і в зворотному порядку від літер другого рядка: *Ї Й К Л М* та *Р П О Н М*. Таким чином, у всіх рядках бракує літери *М*. **Відповідь:** в.

28. «Жив-був пес» – радянський мультиплікаційний фільм-казка (1982 р.). Його створено за мотивами української народної казки «Сірко», власне, так і звали головного мультиплікаційного персонажа. **Відповідь:** г.

29. Зміна закінчення впливає на значення слова в таких іменниках: *клина* (клинець) – *клин* (ділянка землі); *булата* (зброя) – *булат* (криця); *джина* (дух) – *джину* (напій); *листопада* (назва місяця) – *листопад* (процес опадання листя). Без зміни значення слова можливі паралельні закінчення в іменниках: *стола* – *столу*, *плота* – *плоту*, *моста* – *мосту*, *паркана* – *паркану*, *полка* – *полку*, *двора* – *двору*. **Відповідь:** г.

30. Вироби писанкарства, витинання, різьблення, плетіння з соломи, гончарства у відповідній послідовності представлено у варіанті (д). **Відповідь:** д.

7–8 клас (1 бал)

1. *Битва, баталія, побоїще, бойовище* – ‘тривалий, жорстокий або вирішальний, генеральний бій’, у якому беруть участь багато осіб, а *дуель* –

‘поєдинок із застосуванням зброї між двома противниками за викликом одного з них’. **Відповідь:** б.

2. Сталий вислів *нагріти руки* має значення ‘нажитися в нечесний спосіб’. **Відповідь:** г.

3. Значення ‘приходити на допомогу в скрутну хвилину’ має стала сполука *стати в пригоді*. *Нагода* ж – це ‘зручні для здійснення чого-небудь обставини, підхожий для чого-небудь момент’. **Відповідь:** а.

4. Усі наведені слова – результат роботи активістів сайту «Словотвір». Подано синоніми до слів *флешка*, *лайк*, *фотографія*. **Відповідь:** а.

5. Із літер слова *мошкара* можна скласти слово *ромашка*. **Відповідь:** д.

6. У пестливій дитячій мові в неозначеній формі (інфінітиві) деяких дієслів у суфіксі *-ти* замість кінцевого звука [и] виступають суфікси *-ки*, *-оньки*, *-очки*, *-усі* тощо: *спатки*, *їстоньки*, *питоньки*, *спатусі*. **Відповідь:** г.

7. В усіх рядках наведено омографи (слова, які пишуться однаково, проте через розбіжності в наголошенні звучать по-різному й відрізняються значеннями): *вйгода* (‘те, що дає добрі наслідки, якийсь прибуток’) – *вигбда* (‘зручність у чомусь, сприятливі умови’, ‘обладнання, річ і т. ін., що створюють певні зручності для людини в побуті’); *зáхват* (‘внутрішнє піднесення, збудження; порив; запал’; ‘захоплення’) – *захвát* (‘дія за значенням *захватити*, *захвачувати*’); *лікарський* (‘належний лікареві, лікарям’; ‘пов’язаний з лікуванням; лікувальний’) – *лікáрський* (‘який має лікувальні властивості’); *похідний* (‘призначений для походу’) – *похіднйй* (‘утворений, виведений з іншого подібного’). Слово *випадок* має наголос тільки на першому складі й не має омографа. **Відповідь:** д.

8. Князь Святослав (бл. 931 – 972) уславився перш за все як відважний воїн і талановитий полководець. Ставши самостійним правителем, Святослав здійснив декілька походів з метою зміцнення Київської Русі й примусив сусідні держави зважати на її інтереси. Нестор-літописець із великою любов’ю розповідав про князя, порівнюючи його за хоробрість із гепардом. У походи Святослав не брав ні возів, ні військового обозу, навіть казана, щоб варити їжу, а пік м’ясо на розжареному вугіллі. Не мав і намету, а спати лягав просто неба, поклавши під голову сідло. Не любив підступності й зради. **Відповідь:** а.

9. Панує думка, що Житомир – це центр племені житичів, що входило в племінний союз деревлян. Назва походить від основного заняття мешканців – хліборобства. Є свідчення про те, що в давнину навіть у центрі міста сіяли жито, ячмінь [Історія Житомира – легенди та міфи. – Електронний ресурс: <http://zhzh.info/publ/3-1-0-790>]. **Відповідь:** д.

10. Висловлювання письменника можна доповнити сполукою як *роса на сонці* – ‘швидко, безслідно, безповоротно’ (г).

Значення інших сполук: *наче крокодилячі сльози* – ‘фальшивий, нещирий вираз емоцій, лицемірний плач задля вдавання співчуття та/або горя’ (а); *наче кіт наплакав* – ‘дуже мало’ (б); *як корова язиком злизала* – ‘про безслідне зникнення чого-, кого-небудь’ (в); *наче сніг на голову* – ‘несподівано’ (д).

Відповідь: г.

11. На позначення груп осіб чоловічої та жіночої статі, що мають спільну професію, вид занять тощо, уживають множини, утворену від іменників чоловічого роду: *шановні студенти, дорогі працівники, шановні робітники, шановні учні* (а не *шановні студентки та студентки, дорогі працівниці та працівниці*). Однак це не стосується таких звертань, як *панове, пані й панове, шановні добродії, шановні добродійки й добродії*, у яких є цілком рівноцінними обидва варіанти. **Відповідь:** в.

12. Якщо місце від природи було малооборонне, то сипали по кілька рівнобіжних валів. Вал був високий, на кілька чи кільканадцять метрів. Деколи вал скріплювали дерев’яною підбудовою у вигляді стін із дубових брусів. На хребті валу йшов острог – огорожа з густо набитих паль. Звали це також частоколом. Крім того, у Київській Русі до XVII ст. острогом називали ще огорожене частоколом місто, селище, яке було укріпленим пунктом. **Відповідь:** б.

13. Ідеться про український рушник, який використовувався і для оздоблення житла (кілковий – для прикрашання образів, картин (розправлявся на кілочках), і як оберіг, невід’ємна частина обрядів (для перев’язування сватів – плечовий), а також супроводжував і повсякденне життя людини. **Відповідь:** в.

14. «Пластилінова ворона» – мультиплікаційний фільм 1981 р. Олександра Татарського (його перша офіційна режисерська робота). Мультфільм містив три сюжети – за віршами Олександра Кушнера «Про картини», Овсія Дріза «Гра» й Едуарда Успенського «А може, а може...». Усі три частини мультфільму об’єднує один другорядний персонаж – старенька бабуса з вибивачкою для килимів. **Відповідь:** г.

15. В українських числівників *п’ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят* не змінюється при відмінюванні й словотворенні основа, тобто не з’являється всередині неї голосний [и] (неправильно: *п’ятидесяти, шестидесятилітній* тощо). Слід говорити й писати *стовісімдесятиріччя*. **Відповідь:** в.

7–8 клас (3 бали)

16. У правописі назв станцій є відмінності. Однослівні назви, ужиті у формі називного відмінка, беруть у лапки й пишуть з великої літери («Арсенальна», «Перемога», «Київська», «Либідська», «Дніпро»). Двослівні назви, якщо вони мають форму називного відмінка, також беруть у лапки, але тільки перше слово пишуть з великої літери («Політехнічний інститут», «Республіканський стадіон», «Виставковий центр», «Центральний ринок»). Друге слово пишуть з великої букви, коли воно є власною назвою (станція «Площа Льва Толстого»). У власних назвах, які починаються цифрами, з великої літери пишеться перше після цифри слово («23 Серпня»).
Відповідь: в.

17. У завданні подано зображення фразеологізму *розв'язати язика*, що має значення 'силою змушувати кого-небудь заговорити, виказати таємницю'. Синонімом до нього є фразеологізм *тягнути за язик* (г) – 'примушувати сказати що-небудь; випитувати в когось'.

На інших зображеннях подано фразеологізми:

корова язиком злизала (а) – 'що-небудь швидко зникло';

проковтнути язика (б) – 'про щось дуже смачне' або 'замовкнути';

тримати язик за зубами (в) – 'мовчати, дотримувати таємниці';

крутиться на язиці (д) – 'а) про сильне бажання сказати щось, спитати про кого-, що-небудь; б) про намагання пригадати щось добре відоме, але забуте в даний момент'.
Відповідь: г.

18. Ідеться про *витинанку* – вид давньослов'янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва. Включає сюжетні та орнаментальні прикраси житла – ажурні, силуетні тощо. Витинанки виготовляються з допомогою ножиць, спеціальних дрібних пристосувань, а також ножа, сокирки, інших знарядь. Матеріалом є папір. *Орігамі* – це традиційне японське мистецтво складання різних скульптур з паперу. Мистецтво орігамі почало розвиватися в XVII ст. в Японії, а в наш час набуло значного поширення по всіх континентах і країнах. *Квілінг* – мистецтво виготовлення плоских або об'ємних композицій зі скручених у спіралі смужок паперу. Уважається, що він з'явився одразу після винайдення паперу, у Китаї в 105 р. н. е. Інші джерела стверджують, що квілінг практикувався в Давньому Єгипті. *Пап'є-маше* – композитний матеріал, що складається з паперових шматків або спеціальної пластичної целюлозної маси, іноді армований текстилем і зв'язаний з допомогою адгезиву, наприклад, клею, крохмального клейстеру або клею для шпалер. З пап'є-маше виготовляють іграшки, маски, новорічні прикраси, голівки ляльок, театральні постаменти тощо. *Декупаж* – декоративна техніка по тканині, склу, дереву та інших поверхнях, яка полягає у вирізуванні візерунків із різних матеріалів та наклеюванні їх на поверхню, що декорується.
Відповідь: в.

19. На світлинах бачимо фрагменти пам'ятників юній і дорослій Анні Ярославні, Анні Київській, Королеві Франції. Пам'ятники встановлено на Львівській площі в Києві, рідному місті Анни Ярославни, та в передмісті Парижа Санлісі. Усі пропонувані висловлювання стосуються саме цієї особи. Це фрагменти промов на відкритті відповідних пам'ятників, під час державних візитів і уривок з листа Папи Римського.

Висловлювання (г) не має відношення до Анни Ярославни, оскільки в ньому йдеться про художницю Катерину Білокур. **Відповідь:** г.

20. Із числівниками *два, три, чотири* іменники сполучаються у формі називного відмінка множини. Іменники чоловічого роду, що в називному відмінку множини мають наголос на закінченні, у сполученні із числівниками *два, три, чотири* одержують наголос такий, як у родовому відмінку однини. Іменник *відро* є середнього роду, тому із числівниками *два, три, чотири* має наголос на останньому складі (*чотири відра*). **Відповідь:** б.

21. В усіх рядочках наведено народну й «офіційну» назви квіткових рослин, проте *ключиками* називають примулу, або первоцвіт (ключ від весни, тепла), а не стокротки. **Відповідь:** б.

22. Стельмах робить вози, сани, колеса і т. ін. Теслярі займаються грубою обробкою деревини, спорудженням дерев'яних будов. Бондар виробляє діжки, бодні, барила, дерев'яні відра. Гутники виготовляли скляні вироби. Гончарі – глиняний посуд. **Відповідь:** в.

23. На фото бачимо скульптуру, що зображує персонажів анімаційного фільму «Жив-був Пес», 1982 р. (режисер Едуард Назаров). Усі твердження, окрім останнього, є правдивими. А фразу «*Ти заходь, коли що!*» вимовляє у фіналі не Пес, а саме Вовк, дуже вдячний Псові за частунок та готовий і далі приходити другові на допомогу. **Відповідь:** д.

24. У кожного герба, у кожного міста України є свій неповторний візерунок, свої особливості. Перед вами модерні символи *Сум, Донецька, Києва, Львова, Одеси*. **Відповідь:** г.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) ге(рб) (б)ор(сук) (л)=г ій(ка); б) в О л (й)од м ←→ и(ло) (с)ир; в) в С е в О л од(уд); г) с(орока) тан(к) (н)і(ж) сл.(он) (г)ав(а); д) оле(нь) к(и)с(ень) (п)анд(а)=р.

При хрещенні Ярослав Мудрий отримав ім'я Георгій (Юрій) на честь Георгія Переможця, який був святим покровителем Ярослава Мудрого. На честь свого святого заступника 1030 р. він засновує місто Юр'їв, тобто місто Юрія. 1037 р. Ярослав починає будівництво Георгіївського монастиря в Києві та зводить у ньому храм, який до наших днів не зберігся. Ім'я *Георгій*

зашифровано у варіанті (а). У інших варіантах зашифровано імена *Володимир* (б), *Всеволод* (в), *Станіслав* (г), *Олександр* (д). **Відповідь:** а.

7–8 клас (5 балів)

26. Українці справді мають близько 200 тисяч народних пісень, а це більше, ніж у всіх інших націй; «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?» – найстаріша українська пісня, запис якої зберігся до наших днів, вірш-пісню було віднайдено в рукописній граматиці 1571 року, яку готував до друку видатний чеський учений і культурно-освітній діяч XVI ст. Ян Благослав; 12 серпня 1962 року перший український космонавт Павло Попович заспівав у космосі українську пісню «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю»; мелодія відомої російської пісні часів громадянської війни «По долинам и по взгорьям» запозичена в «Розпрягайте, хлопці, коні». Усьому світові відома як «Carol of the Bells» або «Ring Christmas Bells» написана українським композитором Миколою Леонтовичем українська різдвяна пісня «Щедрик». **Відповідь:** г.

27. Усі рослини, крім папороті, могли бути вплетеними у вінок і символізували в ньому розум (*хміль*), вірність (*буркун-зілля*), безсмертя душі (*барвінок*) тощо. Для посилення захисної сили вінка вплітався й полин, проте не було у віночку папороті, яку зараховували до «нечистого зілля». **Відповідь:** а.

28. Святослав Ігорович. Михайло Грушевський називав його «запорожцем на престолі»; «*Йду на ви*», – попереджав князь своїх ворогів; (2) Володимир Великий, хреститель Русі; (3) Володимир Мономах, автор «Повчання дітям»; (4) Ярослав Мудрий, який отримав прізвисько за численні реформи та досягнення, що мали позитивний вплив на розвиток Русі; (5) Кий, засновник Києва. **Відповідь:** б.

29. Виконання цього завдання потребує аналізу всіх словосполучень. Перше слово позначає числівник, до всіх числівників у японській мові приєднується через дефіс частка *-но*, друге слово – іменник (назва істоти). Якщо уважно подивитися на числівники, то можна побачити, що до кожного додається ще й суфікс. Суфікс *-то-* у японській мові вказує на кількість великих істот; суфікс *-хікі-* – на кількість маленьких істот; суфікс *-ва-* – на кількість істот, що літають; суфікс *-нін-* указує на кількість людей. Таким чином, японською мовою словосполучення *сім овець – п'ять тигрів – одна дівчинка – дев'ятнадцять ластівок* перекладається як *сітіхікі-но хіцудзі – гото-но тора – ітінін-но мусуе – дзюкува-но цубуме*. **Відповідь:** в.

30. Більшість наведених слів – назви торговельних марок, які пізніше стали позначати відповідні речі: *ксерокс* – розмовна назва апарата, призначеного для одержання копій зображень на папері, а *Xerox Corporation* – американська корпорація, один з лідерів масового випуску копіювальних

апаратів; *памперс* – загальна назва одноразового підгузка; *Pampers* – торгова марка компанії Procter & Gamble, під якою випускаються дитячі підгузки й вологі серветки. Перший велосипед, схожий на той, що використовується нині, називався *Rover*. Його було зроблено 1884 року англійським винахідником Джоном Кемпом Старлі. На відміну від велосипеда «пенні-фартинг», Ровер мав ланцюгову передачу на заднє колесо, однакові за розміром колеса й сидіння водія між колесами. Велосипед Старлі здобув ім'я безпечного й набув такої популярності, що в польській мові його й досі називають *rower*, а в деяких західноукраїнських діалектах – *ровер*. *Фломастер* – прилад для писання та малювання за допомогою чорнила, що витікає з резервуара до наконечника з пористого матеріалу (нейлон чи повсть). Слово *фломастер* походить від назви торгової марки *Flo-Master* компанії *Cushman & Denison*, яка почала випускати під таким брендом «багаторазові ручки» в 1951 році. За другою версією, це слово походить від назви іншої торгової марки – *Flowmaster*, яка випускала чорнило.

Зайвим є слово *смартфон*. Воно не походить від назви торговельної марки. Смартфони (з англ. *smart* – розумний, *phone* – телефон) – окрема категорія телефонів, які, на відміну від простих стільникових телефонів, мають більше оперативної пам'яті та власний потужний, як для кишенькових пристроїв, процесор. **Відповідь:** в.

9 клас (1 бал)

1. Оленка була *несимісткою*. **Відповідь:** д.

2. На фото подано зображення в такому порядку: *брама – вежа – церква – дзвіниця – печера*. **Відповідь:** в.

3. Микола Хвильовий про число тринадцять писав так: «Сьогодні моє любиме число – 13. Отже, сьогоднішній день мусить принести нам якусь приємну несподіванку». У посмертній записці натрапляємо на такі слова: «Сьогодні 13-те. Пам'ятаєте, як я був закоханий в це число?». Письменник народився 13 грудня, а 13 травня вирішив піти з життя, учинивши самогубство на знак протесту проти свавілля радянської влади. **Відповідь:** г.

4. *Тронка* – 'невеличкий дзвоник на шиї тварини', а водночас і промовистий символ, що втілює в собі ідею зв'язку людини з рідним краєм. Усі герої роману «Тронка» Олеся Гончара – представники південного степу України. Вони міцно вросли у свою землю, її історію. Є тут представники різних поколінь: старий чабан Горпищенко, його син Петро, донька-старшокласниця Тоня, її друг Віталік, капітан Дорошенко, Ліна Яцуба. Для всіх них, де б вони не були, завжди, як пише Олесь Гончар, «ніжно й сумовито дзеленчатиме тронка» – символ рідної землі.

Брязкальце – 'предмет, що брязчить', 'металева тарілочка або дзвіночок на бубні'; *калатало* – 'дерев'яний прилад, який прив'язують на шию

тваринам»; *карильйон* – ‘ударний музичний інструмент, набір налагоджених дзвонів’. **Відповідь:** в.

5. Ідеться про назву нашої галактики – Чумацький Шлях. Англійською мовою – Milky Way. Також існує назва Молочний Шлях, що є калькою з російської мови. **Відповідь:** г.

6. Ідеться про звукове зближення слів *Вінниця* (місто) та *винниця* – склад з алкогольними напоями, гуральня. **Відповідь:** в.

7. Ідеться про князя Ігоря Святославича, який 1185 року організував спільно з братом Всеволодом, путивльським князем Володимиром і князем рильським Святославом Ольговичем похід проти половців. Княжі дружини зазнали поразки від орди половецьких ханів Гзака й Кончака, а сам Ігор Святославич потрапив у полон, з якого потім зумів утекти. Похід Ігоря Святославича на половців послужив сюжетною основою «Слова о полку Ігоревім». Пам’ятник встановлено в Новгород-Сіверському. **Відповідь:** а.

8. Слова, наведені в рядках (а, в, г, д) об’єднано за видами уподібнення приголосних, у слові *казка* жодного уподібнення не відбувається. **Відповідь:** б.

9. У народі живе легенда, що татари возили із собою коріння: де розкидають – воно проростає й очищує водойми. Тому рослина й набула такої назви. **Відповідь:** б.

10. *Письменник* – це слово, що НЕ відповідає значенню слова *копірайт*.

Копірайт (англ. *copyright*) – ‘право на продукування копій авторського твору, авторське право’; *фейк* – (англ. *Fake* – ‘підробка, фальсифікація’) – *побрехенька*. *Баг* (англ. *bug* – ‘жук’) – жаргонізм, що означає помилку, ваду або дефект в програмі чи системі, використовується щодо помилок, які виявляються на стадії роботи програми. *Шопінг* (англ. *shopping* – ‘закупівля’) – ‘похід або поїздка за покупками; сам процес закупівель’. *Стартап* (англ. *startup*), стартап-компанія – нещодавно створена компанія, що будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій. Це слово можна замінити українським відповідником *почин*. **Відповідь:** а.

11. Ритуал приготування й пиття кави у львів’ян є частиною міської культури, недаремно Львів називають українським Віднем. Тут горнятко кави асоціюється з моментом спокою між напруженими частинами дня або з пробудженням уранці.

Уважається, що перша кав’ярня відкрилася у Львові 1871 року. У цьому ж місті відбувається щорічне свято – «На каву до Львова». Окрім великого кавового ярмарку, проходить нагородження кав’ярень у різних номінаціях та визначення «Найкращої кав’ярні Львова».

У варіантах відповідей зображено герби українських міст: Чернігова (а), Харкова (б), Запоріжжя (в), Львова (г), Києва (д). **Відповідь:** г.

12. «Жив-був пес» – мультиплікаційний фільм, створений 1982 року за мотивами української народної казки «Сірко». У мультфільмі звучать дві українські народні пісні: «Ой, там, на горі» та «Та косив батько, косив я». 2012 року мультфільм було повністю доозвучено українською мовою (спершу текст був російською, пісні – українською). **Відповідь:** в.

13. У типографії не було української літери «і», тож один із сержантів запропонував замінити її перевернутим знаком оклику. **Відповідь:** д.

14. У кожного герба, у кожного міста України є свій неповторний візерунок, свої особливості. Перед вами модерні символи *Херсона, Полтави, Запоріжжя, Дніпра, Вінниці*. **Відповідь:** б.

15. 13 жовтня 2016 року в кінотеатрах стартували прем'єрні покази першого 3D-анімаційного фільму-фентезі «Микита Кожум'яка». Цікаво, що придбали цей мультфільм для прокату в понад 15 країнах світу, у тому числі в Японії, Великій Британії та США. Телепрем'єра «Микити Кожум'яки» відбулася на Новому каналі 13 травня 2017 року. **Відповідь:** в.

9 клас (3 бали)

16. Це речення можна зрозуміти чотирма різними способами:

1) Для своєї сестри на ім'я Васирина Богдан привіз нові зошити й (не нові) книжки.

2) Для своєї сестри на ім'я Васирина Богдан привіз нові зошити й нові книжки.

3) У Васирина є сестра, для якої Богдан привіз нові зошити й (не нові) книжки.

4) У Васирина є сестра, для якої Богдан привіз нові зошити й нові книжки. **Відповідь:** г.

17. Це факти з життя Івана Нечуя-Левицького, який у Києві мешкав у флігелі на вулиці Новоєлизаветинській (тепер Пушкінська, 19). Тут він прожив до 1909 року, коли дім знесли. Щодня, у визначений час, ішов гуляти тим самим маршрутом: до Володимирської вулиці, потім до фунікулера й назад Хрещатиком додому, завжди під парасолькою. Мав реноме відлюдника.

Про нього в Києві ходили анекдоти: нібито журнали читав не регулярно, а весь комплект наприкінці року, і потім переказував усім старі новини. **Відповідь:** в.

18. (1) Володимир Великий, хреститель Русі; (2) Святослав Ігорович, «був середній на зріст, міцної статури, мав блакитні очі, густі брови, плоский ніс,

...був хоробрий і спритний, як барс». Серед своїх дружинників відрізнявся завжди чистою білою сорочкою та локоном довгого волосся на виголеній голові. (3) Володимир Мономах, він прагнув установа порядку та злагоди між князями; (4) Ігор, убитий древлянами за жадібність; (5) Ярослав Мудрий, який отримав прізвисько за численні реформи та досягнення, що мали позитивний вплив на розвиток Русі. **Відповідь:** г.

19. Наприкінці ХХ ст. об'єднання художньої анімації «Київнаукфільму» перетворилося на самостійну художню студію «Українафільм». Одним з перших творів, знятих на студії, стала славетна повнометражна стрічка «Енеїда». Саме вона проголосила початок нової ери в розвитку мистецтва української мультиплікації. Мультифільм створений режисером Володимиром Дахном за мотивами однойменної поеми Івана Котляревського. **Відповідь:** в.

20. Ідеться про слово *челюсті*, яке в українській мові означає саме отвір печі. В одній із версій казки про Івасика-Телесика є такі рядки: «Бачиш, челюсті в печі широкі, що ти зможеш туди пролізти». **Відповідь:** б.

21. Так писав Микола Хвильовий у памфлетах «Думки проти течії». У наш час ці прикметники не тільки виступають як пароніми, у них нерідко вкладають протилежний сенс. **Відповідь:** д.

22. Останнім часом відбувається реактуалізація сполучників *ба навіть, буцім, одначе, позаяк, себто, цебто, сиріч, аби, щоби*, прийменники *попри, на кшталт, на штиб, на взір, у разі, задля* тощо (Див., напр.: Колібаба Л. Актуалізовані прийменники в українській літературній мові // Українська мова. – 2015. – № 4. – С. 78–88; Колібаба Л. Актуалізовані сполучники української мови в текстах різних функціональних стилів // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 49–61). **Відповідь:** б.

23. Правила написання назв станцій метрополітену, потрібні для розв'язання цього завдання, можна розподілити за групами:

– назви у формі називного відмінка, беруть у лапки й пишуть з великої букви («Палац спорту», «Політехнічний інститут»);

– друге слово в згаданих вище назвах пишуть з великої букви, якщо воно є власною назвою («Площа Льва Толстого», «Майдан Конституції» «Золоті Ворота» (слово *ворота* вже не має тут прямого значення), якщо друге слово є ще й умовною назвою, то його беруть у лапки («Палац «Україна»)).

– назви, які мають форму родового відмінка, не беруть у лапки (*Тараса Шевченка, Захисників України, Дружби народів, Академіка Павлова*).

Відповідь: а.

24. Гутники виготовляли вироби зі скла, стельмахи – вози, сани, колеса; бондарі – діжки, бодні, барила, дерев'яні відра; ковалі – вироби із заліза;

кушніри вичиняли хутро зі шкури та шили хутрянні вироби, наприклад, кептарі ('у гуцулів – верхній хутрянний одяг без рукавів'). **Відповідь:** д.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **фран(к) (в)і=ц(в)ц=і я**; б) (в)у(хо) **кра(н) і(ж)=н а(к)**; в) (к)іг (м)**ал(ина) (в)ія(ло)**; г) **я(блуко) по Н і я(щірка)**; д) **ні(ж) меч ч(ерепаха) (ш)ина**.

Новела як коротке розважальне оповідання про реальні або ймовірні події, виникла в Греції, як гадають, ще в догомерівську епоху внаслідок впливу літературної традиції Сходу, де цей жанр був у широкому вжитку. Зародження новели як самобутнього жанру з чітко окресленим колом відмінних художніх ознак пов'язується в європейській культурі з епохою Відродження (або Ренесансу) (XIII–XIV ст.). 1281 року в Італії з'явилася збірка під назвою «Новеліно», де було вміщено понад 100 різноманітних оповідок, у яких ішлося про цікаві випадки з життя городян. Хто був автором цієї збірки, достеменно невідомо, вона мала багатьох авторів, а хтось один потім зібрав і записав ті історії, які люди переказували одне одному на міських площах і вулицях. Значним кроком в утвердженні жанру новели була творчість італійського письменника Джованні Боккаччо. Назву *Італія* зашифровано у варіанті (в). В інших варіантах зашифровано такі країни: *Франція* (а), *Україна* (б), *Японія* (г), *Німеччина* (д). **Відповідь:** в.

9 клас (5 балів)

26. Цей мультсеріал має назву «Пригоди Котигорошка та його друзів», ілюстрацію до нього подано у варіанті (г). Наразі мультфільм складається з чотирьох серій, згодом його планують розширити до 13. На інших зображеннях герої з мультсеріалів: «Козаки. Футбол» (а), «Острів Скарбів» (б), «Пригоди капітана Врунгеля» (в), «Бабай» (д). **Відповідь:** г.

27. Ідеться про двох князів, які свого часу були правителями Києва: Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. Улюблений син Ярослава, Всеволод, одружився з донькою візантійського імператора Костянтина Мономаха, у результаті цього шлюбу народився київський князь Володимир Мономах. Таким чином, Ярослав Мудрий є Володимирові Мономаху дідусем. **Відповідь:** в.

28. Вислів *єгипетська робота* (б) уживається в значенні 'виснажлива, каторжна праця'. Походить з біблійного оповідання про дуже важку фізичну працю, яку виконували іудеї, перебуваючи в єгипетському полоні. Усі інші розшифровані фразеологізми, а саме: *байдики бити* (а), *сидіти склавши руки* (в), *тав ловити* (г) і *плювати в стелю* (д) мають значення 'ледарювати, нічого не робити'. **Відповідь:** б.

29. Усі перелічені письменники були майстрами літературного жанру новели. В українській літературі новатором, творцем і неперевершеним майстром дуже стислої, драматичної за змістом і глибоко ліричної за звучанням соціально-психологічної новели вважається Василь Стефаник (д). На інших зображеннях – Григорій Квітка-Основ'яненко (а), Іван Котляревський (б), Григорій Сковорода (в), Михайло Старицький (г). **Відповідь:** д.

30. Виконання цього завдання потребує аналізу всіх словосполучень. Отже, перше слово позначає числівник, до всіх числівників у японській мові приєднується через дефіс частка *-но*, друге слово – іменник (назва неістоти). Якщо уважно подивитися на числівники, то можна побачити, що до кожного додається ще й суфікс. До числівників *ні (два)* та *сіті (сім)* – суфікс *-кен-*, який у японській мові вказує на кількість предметів, що позначають приміщення; до числівників *го (п'ять)* і *року (шість)* – суфікс *-хон-*, який вказує на кількість прямих і довгих за формою предметів; до числівників *дзю (десять)* і *дзюхаті (вісімнадцять)* – суфікс *-май-*, який вказує на кількість усіх інших неістот. Числівник *тринадцять* – це *десять* і *три*, тобто *дзю + сан + суфікс -хон-*, оскільки *труба* за формою пряма й довга, + частка *-но*, яка додається до всіх числівників + *куда (труба)*. Таким чином, японською мовою словосполучення *тринадцять труб* перекладається як *дзюсанхон-но куда*. **Відповідь:** г.

10–11 клас (1 бал)

1. В історію Ярослав Мудрий увійшов насамперед як князь-будівничий Русі, про що свідчать як літописи, так і храми, які він збудував. За любов до знань і розсудливе, обачне управління державою Ярослава прозвали в народі «Мудрим». Цей почесний епітет невіддільний від його імені. Саме Ярослав Мудрий посів перше місце в проекті «Великі українці». **Відповідь:** б.

2. На логотипі було зображено Карпа та Лавріна з твору «Кайдашева сім'я». Їх розділяла груша, яка в українській літературі вже стала символом родинних чвар. **Відповідь:** б.

3. В українській мові слід розрізняти ненормативні форми слів та варіантні, що не порушують норм літературної мови. Під варіантністю норми розуміють одночасне існування варіантних засобів. Наприклад, варіантними є такі граматичні форми, як *сосон – сосен*, *дверима – дверми*, *клавішею – клавішем*, *до однієї – до одної*. Нормативні варіанти потрібно відрізняти від порушень норм, що кваліфікуються як мовні помилки, наприклад іменник *вісь* у множині втрачає початкових звук [в] (правильно – *на осях*). **Відповідь:** г.

4. В оповіданні «Силуети» Миколи Хвильового є згадка про твори Павла Тичини: «*А вітер на арфі грав, як у книзі «Золотий гомін»*». Відомо, що «Золотий гомін» – це «збірка збірок» Павла Тичини, опублікована 1922 р. До

неї увійшли поезії з кількох збірок поета: «Сонячні кларнети», «Замість сонетів і октав», «Плуг». **Відповідь:** б.

5. Як бачимо, усі запропоновані слова пов'язані з толокою.

Коворкінг (англ. *co-working* – ‘спільно працювати’) – модель організації роботи людей з різним типом зайнятості у єдиному робочому просторі, колективний офіс. *Суботник* – більшовицька «свідома» організована безкоштовна праця на «благо» суспільства у вільний від роботи час. *Вечорниці* – одна з форм осінньо-зимових вечірніх розваг, що відбувались у хаті. *Входини* – народний звичай відзначати вселення в нове житло; новосілля.

Неправильним є варіант (в), оскільки *зажинки* – це початок жнив, свято в народному календарі, яке супроводжувалося певним обрядом. Аналогією до пари *робота – подяка* могли б бути слова *толока – могорич*. **Відповідь:** в.

6. У значеннях наведених слів наявний елемент ‘межовий’, ‘надмірний’, ‘крайній’, тільки слово *екстрес* не має такої семи. Воно позначає позитивну неспецифічну реакцію організму на будь-який зовнішній вплив («добрий» стрес). **Відповідь:** б.

7. *Скетч* (англ. *sketch*, букв. – ‘ескіз, начерк’) – невелика комічна п’єса з двома, рідше трьома персонажами. Бере початок від народної інтермедії. Скетч отримав найбільше поширення на естраді. *Батл* (англ. *battle* – ‘бій, битва’) – змагання між учасниками для виявлення найсильнішого з них. Найкращий переклад – *герць* (‘бій, боротьба між противниками; поєдинок’). *Кавер* (англ. *cover version* від *cover* – ‘покривати’) – відома музична композиція у виконанні іншого музиканта чи колективу, тобто *переспів*. *Дедлайн* (англ. *deadlin* – ‘смертельна лінія’). *Дедлайном* прийнято вважати чітко зафіксований час, до якого має бути виконано певну роботу – *реченець* (‘*строк*’). *Контент* (англ. *content* – ‘наповнення’) – будь-яка інформація, розміщена на певному ресурсі, тобто *вміст*. **Відповідь:** г.

8. Американська компанія створила відеогру «Forest song», що в перекладі означає «Лісова пісня». Цю гру створено за мотивами однойменної драми-феєрії Лесі Українки. Події твору відбуваються в старезному лісі на Волині. **Відповідь:** а.

9. Запропоновану колажну ілюстрацію створено до повісті Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім’я». На ній зображено предмети народного побуту тих часів, а також подано цитату з твору. Під час чергової сварки зі своєю невісткою Мотрею Маруся Кайдашиха заявляє: «Як була я в панів, то робила за двох таких, як ти: варила обід на двадцять душ; а ти й на п’ять душ не попнешся». **Відповідь:** г.

10. Семигори – село в Україні, у Богуславському районі Київської області. У Семигорох відбувалися події повісті Івана Нечуя-Левицького

«Кайдашева сім'я»: «Недалеко от Богуслава, коло Росі, в довгому покрученому яру розкинулось село Семигори».

Мелашка Балаш та Мотря Довбиш – герої цього твору. Уля Розсоха, Мотрона Розторгуєва – це персонажі п'єси Миколи Куліша «Мина Мазайло»; Михайло Федорчук і Рахіра діють у повісті Ольги Кобилянської «Земля»; Іван Палійчук, Марічка Гутенюк – персонажі повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків»; Галя Гудзь, Іван Вареник – це герої роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» **Відповідь:** б.

11. Олег – перший князь об'єднаної Київської Русі. Походив із варягів (норманів). Олег приєднав до Києва слов'янські племена сіверян, уличів, тиверців, а також північні слов'янські племена. Він проводив активну зовнішню політику, вершиною якої вважають похід на Константинополь та угоду з Візантією 911 року.

907 року руська дружина на 2000 лодіях, за даними Нестора-літописця, на чолі з князем Олегом вирушила в похід на Константинополь. Русичі оточили місто й перетягнули волоком човни суходолом у затоку, оминувши натягнутий ланцюг. Побачивши неможливість чинити опір русинам, місто здалося, і князь Олег на знак своєї перемоги прибав власний щит на ворота міста. Руські дружинники були багато обдаровані. Однак угоду про пільги для руських купців з візантійцями вдалося підписати лише 911 року, коли пригрозили другим походом проти Константинополя.

За переказом, князь Олег був отруєний змієм, який виліз із черепа його мертвого коня. **Відповідь:** а.

12. Знамениті баби – Параска та Палажка – персонажі творів Івана Нечуя-Левицького. Підказкою є і назва річки Рось. **Відповідь:** г.

13. Скафа – знаряддя, зроблене зі старої коси, яким кушніри вичиняли шкури; гребінь використовували при ручному прядінні, а стельмахи робили й ремонтували вози. **Відповідь:** г.

14. На початку 1880-х років українська театральна та письменницька інтелігенція створила культурний гурток, який мав на меті «розширення та збагачення» українського репертуару. Михайло Старицький, який входив до цього гуртка, почав обробляти малосценічну п'єсу Івана Нечуя-Левицького «На Кожум'яках». Навесні 1883 року роботу було закінчено. Твір вважався спільним, і перша його публікація містила прізвища обох письменників. Іншою, менш відомою назвою п'єси є «Панська губа, та зубів нема». **Відповідь:** а.

15. На фото: Володимир Сосюра (а), Микола Хвильовий (б), Ольга Кобилянська (в), Андрій Малишко (г), Леся Українка (д). Автором новели «Я (Романтика)» є Микола Хвильовий. **Відповідь:** б.

10–11 клас (3 бали)

16. Зашифровані фразеологізми: *крутиться як муха в окропі* (а), *товктися як Марко в пеклі* (б), *ніколи і вгору глянути* (в), *не мати коли дихнути* (г) мають значення ‘бути постійно зайнятим роботою, клопотами’, а фразеологізм *ганяти вітер по світу* має значення ‘ледарювати, нічого не робити’. **Відповідь:** д.

17. Складений дієслівний присудок є в реченні *Марічка хоче танцювати*, виражений допоміжним дієсловом *хоче* та інфінітивом *танцювати*.

У решті речень присудки такі:

Марічка буде танцювати – присудок простий, бо виражений складеною формою майбутнього часу (*танцюватиме*).

Марічка танцювала би, якби бажала – присудок простий, бо виражений формою умовного способу дієслова.

Марічка поїхала танцювати – присудок простий, а дієслово *танцювати* – обставина мети.

Марічка стала танцюристкою – присудок складений іменний, виражений дієсловом-зв'язкою *стала* та іменником *танцюристкою*. **Відповідь:** в.

18. Уже перша збірка новел Василя Стефаника принесла йому загальне визнання як письменника-новатора, одного із реформаторів вітчизняної прози, за висловом І. Франка, «абсолютного пана форми», бо створений ним тип новели не має аналогів в українській літературі.

1891 р. Василь Стефаник відвідує Нагуєвичі, де знайомиться з Іваном Франком, з яким «ціле життя» мав найдружніші стосунки. Для Василя Стефаника саме Іван Франко був чи не найулюбленішим письменником-сучасником. **Відповідь:** б.

19. *Summertime*» – арія, написана Джорджем Гершвіном 1935 року для опери «Поргі та Бесс». Автори тексту: Дюбозе Хейворд і Айра Гершвін (брат Джорджа). За основу для написання арії Гершвін узяв українську колискову пісню «Ой ходить сон коло вікон», яку він почув у Нью-Йорку у виконанні Українського національного хору під керівництвом Олександра Кошиця. Музику до вірша було написано в лютому 1934 року, однак повністю партитуру опери було завершено пізніше. Арія трапляється в опері чотири рази. Її першими виконавцями стали Еббі Мітчел та Анна Браун, які співали в прем'єрі опери 10 вересня 1935 року в Бостоні. **Відповідь:** а.

20. «Художнє вирішення теми селянства в І. Нечуя-Левицького завжди своєрідне й засноване на глибокому знанні українського народного побуту. Інтонація його оповідань настільки невимушена, природна, мова їх настільки барвиста, багата на гумористичні порівняння й епітети, ...що порівняно з нею навіть влучна, образна мова героїв оповідань Г. Квітки-Основ'яненка часом

здається надто літературною» (Н. Є. Крутікова). Найбільш яскравими представницями тих «язикатих» селянок є баба Параска й баба Палажка І. Нечуя-Левицького. **Відповідь:** б.

21. Витинанки (від українського слова *витинати*, тобто *вирізувати*, *вивертати*) поділяють на групи: *фігурки* – силуетні витинанки, витяті за контуром; *розетки* – ажурні витинанки, що складаються з розеток, зірок, ромбів, квадратів (усі одинарні) та накладних «сонечок»; *дерева* – сюжетно-декоративні витинанки, будуються відносно вертикальної осі: дерево, дерево з пташками, гілка, букет, вазон і под.; *стрічки* – з одnobічною або двобічною композицією орнаменту; *шпалери* – витинанки, які складаються з таких типів композиційної структури: центральна, рядова, сітчаста, вільне заповнення; *фіранки* – рід паперових прикрас, як ускладнений варіант одинарних стрічкових витинанок; *ігранки* – витинанки з яскраво вираженим декоративним і тематичним характером. **Відповідь:** б.

22. Цього дня молоді невістки приймали гостей – рідних свого чоловіка, зокрема сестер. *Зовиця* – ‘чоловікова сестра’ [Словник української мови : в 11 томах. – Том 3, 1972. – С. 676]. **Відповідь:** г.

23. Найдавніша на українській землі абетка зберігається на стінах Софії Київської. Вона була видряпана на давньому тиньку (‘розчин вапна, змішаного з піском, яким покривають поверхню стін, стелі’), такий напис учені називають *графіті*. Абетка ця складається з 27 літер. Основу її становили грецькі букви, та були чотири слов’янські: Б, Ж, Ш, Щ. Напис датують XI ст., проте він свідчить про поширення писемності в значно давніші часи – ще до запровадження християнства (998 р.), оскільки писемність відрізняється від тієї, яку використовували для написання найдавніших церковних книг. **Відповідь:** в.

24. Мультиплікаційний фільм «Народна мудрість» представив глядачам розмаїтість українського фольклору в прислів’ях і приказках. Мультсеріал складається з двох частин – пластилінової та мальованої – по 25 серій. Пластилінову частину створила команда творчого об’єднання «Новатор-фільм», яке очолює Степан Коваль. Сам пан Коваль виступив режисером п’яти епізодів, решту створювали молоді аніматори. Над мальованою частиною «Народної мудрості» працював режиссер Володимир Задорожний. Озвучив мультсеріал лідер гурту «Скрябін» Кузьма (Андрій Кузьменко). **Відповідь:** а.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **ко**(мар) (**па**)**цю**(к) (**дра**)**бин**(а) (**ло**)**сь кий**; б) **хвил**(я) **ь о в** **И** **й**(од); в) **в** **И** **ни** (**с**)**ич** (**в**)**ен**(тиль) **ко**(са); г) **с**(ом) (**ан**)**те**(на) **фа** (**чай**)**ник**; д) **ян**(г)**о**(л) **в** **С** **ь** **ки**(т)=**й**.

У ребусах зашифровано прізвища чи псевдоніми таких українських письменників: *Коцюбинський* (а), *Хвильовий* (б), *Винниченко* (в), *Стефаник* (г),

Яновський (д). Усі вони в українській літературі виявили себе майстрами літературного жанру новели. Але «українським Мопассаном» називали саме Василя Стефаника, тому що в його новелах, як і в новелах Гі де Мопассана, спостерігається поглиблення психологізму. Його новела будується не те, що на одному епізоді, а на одній миті, у якій виражається парадоксальність явища буття. **Відповідь:** г.

10–11 клас (5 балів)

26. У вересні 2015 року прес-служба компанії Film.UA Group заявила про початок виробництва повнометражного мультфільму за мотивами класичного твору Лесі Українки – «Лісова пісня». Прем'єру українського 3D-мультфільму під назвою «Мавка. Лісова пісня» заплановано на 2019 рік. Зображення пам'ятника літературним героям «Лісової пісні» (м. Трускавець) подано у варіанті (в). На інших фотографіях зображено пам'ятники героям мультфільмів: «Їжачок у тумані» (м. Київ), «Жив-був пес» (м. Київ), «Котигорошко» (м. Київ), «Івасик-Телесик» (м. Львів). **Відповідь:** в.

27. Завдяки тому, що доньки князя були одружені з видатними європейськими монархами, багато людей, які стежать за своїм родоводом, вважаються нащадками Ярослава Мудрого, зокрема Президент США Дональд Трамп, який має родинний зв'язок із французькими королями, серед предків яких була Анна Ярославна – дочка Ярослава Мудрого, яка під іменем Аньєс була одружена з французьким королем Генріхом I. **Відповідь:** в.

28. Старе місто Кам'янця-Подільського, герб якого зображений у варіанті (г), з висоти пташиного польоту нагадує останню літеру грецького алфавіту Ω (омега). На інших зображеннях герби Одеси (а), Києва (б), Львова (в) і Черкас (д). **Відповідь:** г.

29. Виконання цього завдання потребує глибокого аналізу всіх словосполучень. Отже, перше слово позначає числівник, до всіх числівників у японській мові приєднується через дефіс частка *-но*, друге слово – іменник (назва істоти). Якщо уважно подивитися на числівники, то можна побачити, що до кожного додається ще й суфікс: *-то-*, який у японській мові вказує на кількість великих істот; *-хікі-*, який вказує на кількість маленьких істот; *-ва-*, який вказує на кількість істот, що літають; *-нін-*, який вказує на кількість людей. Числівник *вісімнадцять* – це *десять* і *вісім*, тобто *дзю* + *хаті* + суфікс *-нін-*, оскільки *учитель* – це людина, + частка *-но*, яка додається до всіх числівників + *сенсей* (*учитель*). Таким чином, японською мовою словосполучення *вісімнадцять учителів* перекладається як *дзюхатінін-но сенсей*. **Відповідь:** б.

30. У більшості варіантів наведено імена історичних осіб, які жили приблизно в ту саму епоху й увійшли в історію в тій самій царині діяльності (полководці, політики, митці, релігійні діячі).

Богдан Хмельницький (1595–1657) – український державний діяч, полководець, дипломат; Олівер Кромвель (1599–1658) – англійський політик, лідер революції.

Іван Вишенський (1550–1621) – український релігійний і літературний діяч, православний монах, письменник-полеміст, критикував православний клір, був противником римо-католицької та греко-католицької церков; Мартін Лютер (1483–1546) – німецький католицький священник, ініціатор руху в Церкві, пізніше названого Реформацією.

Роман Шухевич (1907–1950) – український політичний діяч, ідеолог українського націоналістичного руху ХХ ст., голова Проводу ОУН-Б; Шарль де Голль (1890–1970) – французький генерал, перший президент П'ятої республіки. Організував у Лондоні рух «Вільна Франція» і воював проти нацистів у 1940–1944 роках.

Василь Стус (1938–1985) – український поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник. За власні переконання щодо необхідності збереження й розвитку української культури зазнав репресій з боку радянської влади, був засуджений до тривалого перебування в місцях позбавлення волі, де й загинув. Федеріко Гарсія Лорка (1898–1936) – іспанський поет і драматург, відомий також як музикант і художник-графік. Убитий під час громадянської війни в Іспанії франкістами як республіканець та комуніст.

«Зайвою» є пара осіб, які, хоч і жили в ту саму епоху, але виявили себе в різних царинах. Олекса Довбуш (1700–1745) – найвідоміший із опришківських ватажків у Карпатах; Антуан Лоран де Лавуазьє (1743–1794) – французький науковець, один із засновників сучасної хімії. **Відповідь:** в.